

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Мартин Стефанов Канушев,
Департамент „Философия и социология“, Нов български университет

относно научните трудове, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „професор“
на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“,

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление, 3.1. Социология, антропология и науки за културата, (Историческа социология на неравенството и дискурса).

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 96 от 11 ноември 2025 г., и в интернет страницата на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Приложна и институционална социология“ към „Философско-исторически факултет, като единствен кандидат участва доц. д-р Стойка Петрова Пенкова от ПУ „Паисий Хилендарски“. Представеният от нея комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

1. Молба за допускане в конкурс за заемане на академична длъжност „Професор“
2. Автобиография по европейски формат
3. Диплома за висше образование „магистър“
4. Диплома за образователна и научна степен „доктор“
5. Диплома (свидетелство) за академична длъжност „доцент“
6. Списък на научните трудове
7. Научни трудове (копия на публикациите)
8. Справка съответствие с минималните изисквания национални изисквания
9. Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи
10. Анотации на материалите на български и английски език
11. Самооценка на приносите на български и английски език
12. Списък на цитиранията
13. Документ (удостоверение) за трудов стаж
14. Документи за учебна работа
15. Документи за научноизследователска дейност

16. Две служебни бележки за публикации под печат
17. Комплект документи на хартиен носител от т. 1 до т. 16 – 2 броя
18. Комплект документи на електронен носител от т. 1 до т. 16 – 2 броя

Кандидатът доц. д-р Стойка Петрова Пенкова е приложил общо 19 научни труда, 18 статии и студии, от които 2 под печат и 8 в съавторство, и 1 монография, и списък с ръководство на 3 и участие в 7 научноизследователски проекта. Тя е единствен кандидат в обявения от ПУ „Паисий Хилендарски“ конкурс за академичната длъжност „Професор“ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Историческа социология на неравенството и дискурса). Конкурсът е релевантен на академичния и образователен профил на кандидата, на професионалните му постижения, преподавателска дейност и научни изследвания.

Стойка Пенкова е родена на 26 октомври 1964 г. През 2001 г. получава магистърска степен по социология от ПУ „Паисий Хилендарски“ с тема на дипломната работа „Логиката на детското мислене“. През 2010 г. защитава дисертация на тема „Практическата логика и порядъкът на дискурса: Бурдийо и Фуко“ и придобива степента „доктор по социология“.

От 2003 г. до 2006 г. е асистент в катедра „Етнология и социология“ на ПУ „Паисий Хилендарски“, от 2006 до 2008 г. старши асистент в катедра „Социология, а от 2008 до 2013 г. – главен асистент в катедра „Социология и науки за човека“. През 2013 г. се хабилитира с теза „Неравенство, дискурс, наследяване“ и до настоящия момент заема академичната длъжност „доцент“ (по Социология на неравенствата) в катедра „Приложна и институционална социология“ на ПУ „Паисий Хилендарски“, където провежда лекционни курсове и семинарни занятия по Социология на неравенството и социалните стратификации, Историческа социология на дискурсивните практики, Увод в социологията, Социология на образователните институции, Педагогическа социология, Дискурс и идеология, Социологическа лаборатория (за бакалаври); Модерни и постмодерни теории в социалните науки, Неравенства и социални страдания, Неравенства и социални стратификации, Порядък и безпорядък на дискурса, Идентичност, граници, неравенства, Медиен дискурс (за магистри); Некласически дискурсивен анализ и Социология на неравенство и социалните стратификации (за докторанти); както и *Sociology of Inequality and Social Stratification* (за чуждестранни студенти).

Наред с проблемно разнообразната и тематично фокусирана преподавателска дейност, доц. Пенкова има и значима научно-изследователската практика: тя е била ръководител на три научнообразователни проекта и е участвала като член на екипа в реализацията на седем национални изследвания, както и в изпълнението на два международни проекта. Трябва да

бъде акцентирано и върху факта, че тя е представила тридесет и шест аналитични доклада на национални и единадесет на международни научни форуми.

Особено впечатляваща е нейната административна дейност, допринесла за институционалното развитие на Философско-историческия факултет, а и на самия ПУ „Паисий Хилендарски“: Председател на комисията по качество на обучението и образователния продукт към Философско-историческия факултет (2017 – 2021); Председател на комисията по атестация на Философско-историческия факултет (2017 – 2021); Член на университетската комисия по оценяване и акредитация (2017 – 2024); Член на Академичния съвет на ПУ „Паисий Хилендарски“ (от 2015 и понастоящем); Член на Факултетния съвет на Философско-исторически факултет (от 2011 и понастоящем); Ръководител на Катедра „Социология и науки за човека“ (2014 – 2021); Заместник-декан на Философско-исторически факултет (2017 – 2021); Декан на Философско-исторически факултет (2021 и понастоящем).

Професионалната активност на доц. Стойка Пенкова е системно съсредоточена в научни дейности, в които тя демонстрира както ангажирано и отговорно, така и впечатляващо по своите резултати присъствие. Академичните ѝ изяви разкриват една критична ориентация към задълбочено разбиране и последователно осмисляне на актуални и релевантни социално-исторически проблеми. Нейното цялостно творчество до този момент (състоящо се от четири монографии, едната, представена като хабилитационен труд, десет студии, три в съавторство и три на английски език, тридесет и девет статии, двадесет и четири самостоятелни и петнадесет в съавторство, четиринадесет от тях на английски и две на руски език, както и пет участия в колективни научни сборници плюс четири съставителства на академични издания се характеризира с методологическа иновативност и теоретична оригиналност на сътворените идеи, съчетани с аналитична чувствителност към емпиричната реалност.

Сред значимата преподавателска, изследователска, публикационна, експертна и административна практика на доц. Пенкова трябва да бъдат открити още две приносни дейности, чийто инициатор е тя. На първо място е създаването на научна група от преподаватели, фокусиращи своите интелектуални усилия върху проблематиката на социалните неравенства, уязвимостта и страданието през изследователската призма на една неklasическа методологическа перспектива. На второ място е създаването на ново направление в науката, наречено „Дискурсивна социология на неравенството“, чийто аналитичен акцент е върху конституирането на социални неравенства във всекидневните взаимодействия.

Доц. Пенкова отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, както и на правилниците на ПУ „Паисий Хилендарски“ за заемане на академичната длъжност „професор“: тя участва в конкурса с достатъчна по обем, качество и

резултати научна продукция, която съответства на тези нормативни критерии, и която е публикувана след първата ѝ хабилитацията.

Нейният монографичен труд *Фигури на дистинктивността. Фигури на афективността. Университетско издателство „Паусий Хилендарски“, Пловдив, 2025, 391 с.* е непосредствено съпътстван от осемнадесет студии и статии (от тях две под печат, седем на английски език и осем в съавторство). Практически всички публикации не само са на необходимото професионално ниво, но те са и интегрирани в цялостна изследователска програма, чиято социологическа значимост е несъмнена. Нещо повече, тази програма е превърната и превръщана в образователна, защото оформя академичния профил на лекционните курсове, които доц. Пенкова преподава, и през които са преминали множество студенти от различните образователни нива. В подкрепа на това заключение е и факта, че тя е научен ръководител на дипломните работи на дванадесет бакалаври и трима магистри, както и на осем докторанти по социология, трима вече успешно защитили своите дисертации, към момента двама от тях заемат академичната позиция главен асистент, а един – асистент.

Монографичният труд на доц. Пенкова *Фигури на дистинктивността. Фигури на афективността* притежава множество академични достойнства.

Първо, монографичният труд представлява актуално изследване от гледна точка на всекидневното конституиране, стигматизиране и преживяване на афективната другост в познавателния контекст на понятийната опозиция между позитивна и негативна дистинктивност. Контролираният избор на многопластов социален проблем, прецизното му формулиране в строга научна задача и коректното определяне на границите на аналитичния предмет са негови признаваеми постижения. Да разбирам и интерпретирам жизнения опит на афективната другост, следователно да се питам по какъв конкретен начин се конституират социалните различия между „дарените хора“ и „хората без бъдеще“ означава да разкрия ключови условия за (не)възможност на човешката активност в българското общество.

Второ, монографичният труд представлява оригинално изследване от гледна точка на съвременното състояние на научните рефлексии върху фокусирания проблем. Той демонстрира компетентно познаване на актуалната констелация от акумулирано знание в релевантното научно поле. Парадигмалната кохерентност на прецизно използваните социологически трудове, обединени в постъпателно прилагана праксеологична перспектива, изгражда ключовите предпоставки за тълкуващо разбиране (и каузално обяснение) на специфичната конституция на афективна близост и афективна отдалеченост с техните характерни социални типажии: „героите на социализма“ срещу „опасните бежанци“ или „омразните роми“.

Трето, монографичният труд представлява иновативно изследване от гледна точка на използвания полипарадигмален методологически подход: релевантни „аналитики“ – историческа социология на дискурсивните практики, дискурсивна аналитика на емоциите, аналитика на перформативността и индексикалиите, социална праксеология, етнометодология, анализ на разговори и т.н. – които имат за генерализирана цел създаването и легитимирането на една афективно-дискурсивна аналитика на неравенството. Оттук и практическата необходимост от „привеждане в действие“ на разнокачествен емпиричен материал: исторически архивни документи, емпирични казуси, текстове, проблематизиращи афективни механизми, емоционални репертоари, афективни практики и технологии, всекидневни решения посредством афекти, дискурсивни сегменти от различни медии и от официалния публичен дискурс.

Четвърто, този монографичен труд представлява обосновано изследване, защото от гледна точка на степента на аргументираност и нивото на доказаност, неговите междинни резултати, обобщения и заключения са достоверни, следователно, те са аналитично създадено и емпирично проверено знание. Те са постигнати чрез няколко разгръщащи се и взаимосвързани хода, чиято единна задача е да верифицират хипотезата, че във всекидневните взаимодействия „дистинктивността е афективна и афективността е дистинктивна“. Най-напред, плътно описание на интерактивно-процесуалния фундамент, в който чрез негативни квалификации и идентификации се конституира афективната другост, неравноценност и неравенство. След това, тълкуващо разбиране на констелацията между афективни, телесни и дискурсивни практики като динамична организация на взаимно ориентираните очаквания на актьорите. И накрая, каузално обяснение на начина на функциониране на връзката между „структури на господство и афективни форми“ чрез посредническата роля на емоциите страх, омраза и отвращение, кристализиращи в технологиите на стигматизиране и маргинализиране на афективната другост.

Пето, този монографичен труд представлява приносно за българската социология изследване от гледна точка надеждността на постигнатите резултати и валидността на направените изводи. Прецизният избор на фокусиран аналитичен предмет, прилагането на полипарадигмален методологически подход и подборът на релевантен емпиричен материал са ключовите предпоставки за формулиране на неповдигани от конвенционалната социология въпроси, които стават възможни само в праксеологична перспектива: как се „вършат“ жизнени преходи в качеството им на институционални, индивидуални и дискурсивни практики; какви са значимите трансформации в биографичните траектории в резултат от афективната онтология на близостта, респективно, от афективната онтология на отдалечеността; по какъв практически начин се поражда афективно различие, неравноценност, изключеност и как те се

закрепват в социални неравенства; кои са и как са субординирани различните технологии на афекта; как се създават и поддържат посредством афективна другост дистинктивни идентичности; какви са конкретните начини, по които се наследява както позитивната, така и негативната дистинктивност; в крайна сметка, „вечна“ социална съдба ли е страданието, уязвимостта, наранеността на афективно-стигматизираните други, предаваща се по наследство и увековечаваща маргиналността на тяхното потомство.

Накрая, научно-политическият залог на този монографичен труд: изграждането на различни форми на афективна солидарност, обезсилващи ефектите на афективното неравенство, чрез практикуване на „една нова онтология на „нас самите“ в лоното на грижата“.

Ще направя един коментар и ще поставя един въпрос.

Коментар: Ървин Гофман, първи въвел в научна употреба понятието стигма, го дефинира прецизно: „Стигмата представлява характеристика, която е негативно натоварена и която има способността да сведе идентичността само до тази характеристика, но върху притежанието на самия белег се наслагват и други негативни морални качества“ (Goffman, 1956, 1963). В монографичния труд обаче отсъства проблематизиране, тематизиране и специфициране на понятието „стигма“, респективно, на фазите и нивата на процеса на „стигматизация“, което прави невъзможно праксеологичното разбиране на моделите на адаптация към всекидневните ситуации, използвани от негативно афектираните други, както и на формите на съпротива срещу приписаната им неравноценна и уязвима идентичност, която ги маргинализира в периферията на обществения живот.

Въпрос: Мишел Фуко въвежда в хуманитарните науки методологическия подход, наречен от него „аналитика“, като практическа критика на понятието „теория“. „Не теория за властта“, не „какво я легитимира“, „как е разделена“ или „що е държава“, а „аналитика на властта“, което означава да бъдат анализирани методите на доминация, които се упражняват в дадена област; знаниевите дискурс, които са релевантни спрямо съществуването ѝ; формите на субективация, в които индивидите разпознават и признават себе си. Но в монографичния труд, успоредно с експлицитната претенция, че всички подходи, изграждащи методологията на изследването са „аналитики“, присъстват и множество теоретични конструкти, например теорията на практиката на Пиер Бурдийо, теорията на перформативите на Джон Остин или теорията за „врата“ и „мост“ на Георг Зимел или термини като „теоретичен проблем“, „теоретичен концепт“, „теоретичен контекст“, „теоретични предпоставки“, „теоретични аргументации“, „теоретични инструменти“, „теоретичен език“ и т.н. Оттук и въпроса: какъв е методологическият статус на теоретичните понятия при праксеологичното практикуване на „една нова онтология на „нас самите“?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Въз основа на всички обосновани от мен тези, аргументи и доказателства съм убеден, че доцент, доктор по социология Стойка Петрова Пенкова е хуманитарен учен с значими професионални приноси и изявен университетски преподавател. Цялостната преподавателска, изследователска, публикационна, експертна и административна дейност на доц. Пенкова е несъмнена защита на нейната кандидатура за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Историческа социология на неравенството и дискурса).

Като член на Научното жури аз ще гласувам „ЗА“ избора ѝ.

1 март 2026 г.

София

Проф. д-р Мартин Канушев